

GREG BAXTER

A halál pecsétje

Franco hetedik kerületi paneljének a tetejéről néztük, ahogy az arany-színű ragyogásban reszkető város elmerül az ebédidő füstös és zajos bé-nultságában. A többes szám hármunkra vonatkozott: Francóra, rám és Sylviára. Franco ekkor már hónapok óta nem dolgozott. Annyira le volt égve, hogy rozsdás kis serpenyőket hordott benti cipő gyanánt. Villany-szerelő volt, de sehol sem volt igazán szükség a munkájára – sem irodák-ban, sem lakóházakban. Az anyja a télen halt meg. Ha nem szedi össze a lakbér árát a hétre, kitették volna, és elveszíti a kilátóját a tetőn. Mindig azt mondta, még ha el is veszíteném mindkét karomat, akkor sem lenne sokkal rosszabb, mint most; minek nekem karok? Sylvia egy reménytele-nül életvidám tanár volt, aki életcéljául tűzte ki, hogy jobb kedvre deríti Francót. Pénze azonban nem volt, pedig az lett volna az egyetlen, ami-vel igazán fel tudta volna vidítani. Ennek ellenére – vagy talán éppen ezért – szeretőkké váltak. Én egy kevés pénzt ugrottam be kölcsönadni, és meginni pár italt, na meg hogy megpróbáljam meggyőzni Francót, dobja végre Sylviát, és jöjjön velem a városba találni néhány normális – és kissé boldogtalanabb – lányt. De Sylvia nem volt hajlandó leszállni rólunk. Folyton ugyanazt ismételte: nézzétek a katedrális! Nézzétek a városházát! Nézzétek a várat! Mint aki még soha nem járt a tetőn. Amikor felajánlotta, hogy menjünk el megnézni egy kiállítást a modern művé-szetek múzeumába, ami egyébként nem volt túl drága, azt gondoltam magamban, ne, csak azt ne! De csak megvontam a vállam, és amikor Franco végül beleegyezett, fogtam az üres üvegeket, beletettem őket a szemetesbe, és azt gondoltam, miért ne? Mit veszíthetek?

A múzeumlátogatást megelőző napokban a külsőm megváltozott, felöltöttem azt a sajátos ábrázatot, amit az ember akkor kap – úgy hallottam –, amikor közeleg a vég. Ez a halál pecsétje. Ezt láttam magamon egy reggel a tükörben fogmosás után. Beletelt egy kis időbe, mire rájöttem, de félreérthetetlen volt: már nem az én arcom nézett vissza rám. Legalábbis nem teljesen: az elkerülhetetlen sors jegyét hordozta magán. Azonnal Lermontovra gondoltam (már akkor őt idéztem, mielőtt még eszembe jutott volna), az elkövetkező pár nap során pedig rémálmok és lidércnyomások kínoztak, melyekben egy férfi azt suttogta a fülemben: hamarosan meg fogsz halni! Mivel hiszek a képzelet teremtő erejében, betelefonáltam a munkahelyemre, és közöltem, hogy haldoklom, nem fogok bemenni. A főnököm azt kérte, lépjen majd valaki kapcsolatba velem, amikor... a megfelelő szót kereste... vége, hogy megszervezhesse a gyűjtést az irodában a csokorra. Lenulláztam a bankkártyámat (nem volt rajta túl sok pénz), majd minden ingóságomat elküldtem az anyámnak, hogy szétszthassa őket az unokatestvéreim között. Neki nem mondtam el, hogy haldoklom, helyette azt találtam ki, hogy vallásos lettem. Be kellett volna vallanom az igazat, ugyanis most is épp utánam kutatja fel a várost.

Én közben fel-alá járkálok magamban beszélve, mintha már nem is valódi ember lennék. Otthon, a karosszékben ülve, lassú zongorajátékot hallgatva azt kiáltom: „Élet! Ó, élet! *Élet!*” Mintha lett volna akár csak egyetlen másodperce is az életemnek, amiért kár lenne. Olyan sok időt töltöttem mozikban és irodákban, koncerteken, nyaralásokon, bárókban, kávézóokban, utakon és utcákon, repülőkön, múzeumokban, vonatokon, tengert figyelve, lakásokban, amikben éltem, tetőkön, amiken álltam, autópályákon, vízen, buszokon és villamosokon, különböző országokban, ágyakban, de olyan keveset a saját elmémben – olyan kevés időt a gondolat hatalmas, hömpölygő univerzumában –, hogy semmi, amit elértem vagy megtapasztaltam, nem jelentett számomra semmit. Most pedig elfogyott az időm, hogy mindezt kijavítsam. Ó, élet! Micsoda felfoghatatlan, hirtelen lecsapó sötétséggé változtál! Mivé lesznek a gondolataim, ha megszakad közöttünk a kapocs? Olyan keveset érnek vajon, hogy amikor elmegyek, elenyésznek ők is, vagy a gondolataim talán minden

ember gondolatai, és a férfiak meg a nők csupán hordozói az eszméknek, melyek a kozmoszban léteznek, mint az anyag, a felsőbb erő vagy egy laboratóriumi kísérlet?

Franco lakásáról jövet arról kezdtünk vitatkozni, mi lenne az utazás legmegfelelőbb módja. A lehetőségeink a következők voltak: tíz perc séta a metróig, azután érkezés öt percnyre a múzeumtól, vagy tíz perc várakozás a buszra, majd érkezés a múzeum bejáratánál, tucatnyi megállóval a kettő között. Csupán egy városlakó értheti meg egy ilyen talány megválaszolhatatlanságának a borzalmát. Már nem is emlékszem, a végén melyik mellett döntöttünk. A városi élet velejárója a folytonos feledés – olyan ez, mint a rohamok: pillanat kiesések, amiket nagy fokú aktivitás és mozgás tölt ki. Ezek a momentumok az észlelés ezer vagy akár több tízezer egyéni szemszögével vannak kitöltve, mint folytonosan újrendeződő ballisztikus pályák a térben, amik felvillannak, felrobbannak és kialusznak előtted, te pedig a sötétségbe száműzöd őket. Éppen úgy, ahogy most, ebben a pillanatban is, az, aki vagy, és amit gondolsz, nem más, mint életed többsávú ballisztikus pályája, amely a téged körülvevő tömeg amnéziás homályába hullik.

Franco és Sylvia között fokozatosan, minden szó nélkül alakult ki egy igen csípős és komoly vita. Úgy sejtettem, Franco hirtelen vagy nem akart már a múzeumba menni, esetleg Sylvia mondhatott vagy tett valamit, ami előidézte epés hangulatát. Sylvia – aki bár jókedélyű, de érzékeny lány volt – erre válaszként Franco irányába undok csalódottságot, felém pedig nagyfokú érdeklődést kezdett mutatni. Ez persze feldühítette Francót. Mire kifizettem mindhármunk belépőjét, Franco és Sylvia már egymásra sem voltak hajlandók nézni.

A múzeum tömve volt turistákkal – különösen rövidnadrágot és strandpapucsot viselő fiatal férfiakkal és nőekkel, hátizsákkal a vállukon, akik mindent, beleértve a ruhatáras hölgyet, a múzeum ajándékboltját, az őrköt, a lifteket, és a WC előtt állva még saját magukat is lefényképezték. Persze a kiállítási tárgyakról is készítették képeket.

A férfi azt ajánlotta, kezdjük a legfelső emelettel, a nyolcadik szinttel, onnan haladjunk lefelé. Franco rögtön hozzám fordult: én fordítva csinálom. Sylvia pedig ezt mondta: én úgy teszek, ahogy a férfi javasolta.

Így hát különváltunk. Én Sylviával tartottam, ahogy a férfi ajánlotta. Franco a legalsó, nulladik szintre ment, amelyik négy emelettel a földszint alatt volt. Elégedett voltam a felállással, Sylvia ugyanis nem volt rossz társaság, ha Franco épp nem volt jelen. Franco az esetek nagy részében kibírhatatlan volt. Kedveltem őt, persze, de egyúttal meg is próbáltam minél kevesebb időt a közelében tölteni. Ahogy beléptünk a liftbe Sylviával, tudtam, hogy még aznap le fogunk feküdni egymással. Nagyon csinos nő volt – vagy csak csinosabb, mint azok a lányok, akikkel addig dolgom volt. Barna, a homlokánál rövidre vágott egyenes haja és barna szeme volt, és érdekesebb jelenség volt Francónál. Miért gondoltam róla, hogy zakkant? Vajon mindig is szerelmes voltam belé? Ezért gyűlöltem? Úgy határoztam, közel férközöm hozzá, és a tudára adom, hogy nincs már sok időm hátra. De a lift ajtaja ekkor kitárult, a szűk hely által generált erotikus erő pedig az épület sötét, tágas terébe szökött – a liftfülke, ami üvegből volt, egy fémszerkezetből emelkedett ki, kívülről pedig nyílt tér vette körül, melyet a központi helyiség fekete-szürke falai szegélyeztek. A tetejéről egészen az aljáig le lehetett látni. Ahogy lenéztem a korlát mellett, Francót pillantottam meg, aki letről figyelt minket. Intett, és én visszaintettem neki. Láttam már mindent életemben, amit látni szerettem volna, mindez pedig aligha ad többre okot, mint szélsőséges pesszimizmusra. Mit ér egy művészeti kiállítás egy olyan ember számára, amilyen én vagyok? Mit kezdjek én a plafonról lógó egerekkel? És mit jelentsen az a hangya az újságpapíron? Több művészetet láttam már egy tálnyi száraz müzliben, mint itt. De nem bízhatom el magam. Meg kell adnom az esélyt annak a lehetőségnek, hogy én vagyok a hibás, amiért nem érint meg ez az egész. Mégsem vagyok rá képes. Undorodom a művésztől. Azok a turisták, akik nem végsebességgel haladnak a kiállítási tárgyak között, terjedelmes prospektusokat böngésznek, hogy megértsék a sínekből kialakított útvesztő jelentését a fehér egerek takarta plafon alatt. A prospektus azt állítja, a műalkotást pusztán a nagysága emeli ki a hétköznapiból. De akkor miért kellene ezen a ponton megállni? Miért nem tárunk ki egy ablakot, ami a városra néz, és kérdezzük meg, így már elég nagy-e? Többet akartok? Öltöztessen be talán minden embert egérjelmezbe, és járassam őket négykézláb? Fessek egy várost az égre az igazi fölé?

De mégis, itt ez a *pesszimizmus*, ami még inkább feldühít, mint a művészet maga. Sylvia arcán a csalódottság jeleit vélem felfedezni, feltűnt neki, hogy az egészet értelmetlennek tartom, ő viszont szeretne egy szép délutánt magának. Nagyon érdekesnek tűnik, mondom. Ne hazudj a kedvemért, válaszolja.

Ki ez a nő? Gondolkodom. Megszégyenülve érzem magam, így megkérdem, lehetek-e vele teljesen őszinte.

Megvonja a vállát, ez pedig annyit tesz: bármi jobb, mint a szenvedés, hazugság és keserűség, amit a férfiak saját maguknak teremtenek meg, hogy megvédjék magukat a valódi boldogtalanságtól (ami nem igazságos, mivel a férfiak még inkább egyedül vannak, mint a nők). Már kész vagyok megszólalni, közölni mindezt, amikor rájövök, hogy a vállmegvonás egyáltalán nem ezt jelentette, hanem valami egészen leírhatatlan dolgot. Az ötödik szinten Francóba futottunk. El volt ragadtatva tőle, hogy a másik útvonalat választotta, és ezt mondta nekem: igazam volt, amikor nem hallgattam arra a férfira; sokkal jobb élmény lentről felfelé. Sylvia ekkor hozzám fordult: örülök, hogy veled tartottam, te szemlátomást nem szereted a művészetet, érdekes téged megfigyelni; olyan vagy, mint egy őseMBER. Aztán azt mondta, a művészet egészen biztosan jobb élmény fentről lefelé.

Újra különváltunk. Ekkor már halálosan szerelmes voltam Sylviába. Egy napot sem tudtam volna nélküle eltölteni. Megérintettem – a hátára tettem a kezem, megfogtam a könyökét. A legelső szinten egy rövidfilm-kiallítás volt, ahol meztelen nők kínozták magukat. Miért meztelenek? Kérdeztem. Hogy a férfiak elborzadjanak a vágytól, amit irántuk éreznek, mondta. Ez így van? Fordultam hozzá. Nem tudom, mondta; te mit gondolsz?

Istenem, gondoltam, *képzeld csak el*. De nem feleltem. Megvakartam az államot. Magamban azt gondoltam: ha ez a lényeg, akkor minden hiába, én ugyanis a megkínzott meztelen nők után is vágyódom. De akárhogy is, ez mégis csak művészet volt; nem igazi kínzás. Egy teljes órán át büszkeség töltött el, azt gondolva, túljártam a művészek eszén. Aztán az idő elteltével, lassan, a délután vége felé, amikor Sylviával és Francóval kávéztunk a múzeum közelében, elöntött a szégyen.

Azt ajánlottam, tegyünk egy sétát a városban. Addigra már öt vagy hat óra lehetett, ami kész örültek házát jelent – mi azonban végcél nélkül immunisak voltunk rá. Franco ekkor közölte, hogy haza akar menni. Nincs pénzem, és megalázónak érezném, ha még valamire meghívnátok. Ahogy gondolod, feleltem.

Felkelt, és indulni készült, de meglepetésemre Sylvia is felállt.

Elmész?, kérdeztem kétségbeesetten.

Franco Sylviára pillantott. Sylvia úgy ereszkedett vissza a székére, hogy az egyszerre fejezett ki csüggedtséget, haragot és értetlenséget. Ráeszméltem, hogy nagyon is szerelmes Francóba. De azt is láttam, hogy az optimizmusa romokban hever, Franco éppen most töri szilánkokra, szándékosan, hogy végre megszabaduljon tőle. Nem ez volt az eredeti tervem? De most már itt voltam én Sylviának, és szerelmes voltam belé. És akkor meg is történt! Ilyen egyszerűen! A halál pecsétje megjelent Franco arcán! Micsoda abszurdum! Hátára vetette hátizsákját, kivett egy zenelejátszót és egy pár fülhallgatót belőle, majd mikor indulásra készen állt, belenézett a tükörbe. Aztán Sylviára pillantott – aki akkor már sehol sem nézett – valami együttérzést sejtető tekintettel, én pedig már végképp nem tudtam, mit gondoljak minderről. Csupán annyit tudtam, hogy Franco hamarosan meg fog halni, ahogy én is, mégis így töltjük az utolsó óráinkat – veszekedve, kávé szürcsölve, kiállítás látogatva, jelentőségteljes beszélgetéseket szimulálva.

Amint Franco elment, Sylviához fordultam: szeretnél hazajönni velem?

Igen, felelte kissé szégyenkezve.

Szerelmes vagyok beléd, mondtam.

Ő nem felelt.

Szerelmes vagyok beléd!

A lakásomra érve azonnal levetkőztettem. A ruháit a bejárati ajtóhoz dobtam, lehúztam a nadrágomat, a lábait a derekam köré fontam, és beléhatoltam, mire ő sóhajtott, én pedig újra elmondtam neki, hogy szeretem. Erre azt felelte, én is szeretlek. Én is szeretlek!

Mit számított már mindez? Úgyis közelgett a világvége. Amikor a kávé után beesteledett, és hazaindultunk, a levegő lehűlt pár fokot, mi pedig megálltunk pár magas fa alatt csókolózni, mélyen egymás szemébe néz-

ve – addig soha nem néztem senkinek a szemébe, és mégis ott álltam, rettenthetetlenül, mintha a lelkem átvándorolt volna a szemembe, az ő lelke pedig az ő szemében kelt volna életre. Az ágyamba fektettem. Ekkor elsírta magát, de letörölte a könnyeit, és el is felejtette, miért fakadt sírva. Azt hiszem, olyan idős lehetett, mint én, vagy talán valamivel fiatalabb – úgy harminc körül –, én pedig úgy éreztem, mintha a Földön együtt töltött óráink pezsegve szóródnának szét és lejteneék táncot a szélben, mint hasznavehetetlen bankjegyek – bankjegyek egy másik országból, sok évvel ezelőttről –, amiket egy félbolond öregember szór szét az ablakából az utcára, ahol nincsenek is emberek, hogy a hisztériás rohama után aztán le kelljen mennie, hogy összeszedje a bankókat és az érméket, majd visszavigye őket a lakásába.

Ó, élet! Micsoda sebes, zavarba ejtő utazás! Micsoda önámítás! Az óráim, melyek mint a konfetti szóródnak szét az utcán – a Sylvia által keltett nagyszerű sóhajok, a saját hülye felmordulásaim és az ágy rezesbandára emlékeztető nyikorgásának hangjára –; vigyétek őket! Vigyétek! Vigyétek őket el! Bárki! Ez az életem! Átadom az egérjelmezbe bújtatott városnak, a forgalomnak, a tetőknek és a szörnyű, hétköznapi művészetnek! Könyörgöm! Válasszatok valamit!

Az utca kint még mindig üres. Megkérdezem Sylvia-t, elélezhetnek-e benne. Igen, feleli. Igen. Igen.

Valamivel később kopogtatnak az ajtón. Először csak lágyan, majd egyre hangosabban és hangosabban, mígnem a kopogtatás dörömbölésbe megy át. Mindketten sejtjük, hogy Franco az, így nem felelünk. Remegni kezdek, de Sylvia nyugodt marad. Megkönnyebbülést érzek rajta. Aztán az anyám kiált be a lakásba az ajtón keresztül. Válaszolj, kiáltja, tudom, hogy odabent vagy!

Tudja, hogy idebent vagy?, kérdezi Sylvia.

Valószínűleg követtet valakivel, válaszolom. Azt hiszi, beléptem egy szektába.

Az anyám nem egyedül jött, hozott magával egy filozófiaprofesszort az egyetemről – egy csendes, visszahúzódó férfit. Azt hiszem, mindenki nyomban rájön, hogy nem léptem be semmilyen szektába, így a férfi kissé feszengeni kezd. Aztán az anyám, Sylvia, a filozófus és én kínos han-

gulatban megiszunk egy kávé a konyhában. A város mostanra már teljesen elsötétült. Senki nem mond semmi tartalmasat. A filozófus három különböző alkalommal megjegyzi, milyen finom ez a kávé.

Tudtam, hogy ezt fogja mondani, mondom neki, mindhárom alkalommal. Erre a férfi szégyenlősen pislogni kezd, és megigazítja a szemüvegét az orrán. Anyám köhint egyet. Várom a telefonhívást, amiben közlik, hogy Franco lelőtte magát egy revolverrel – revolvernek kell lennie, valaminek a háborúból, egy háborúból –, levetkőzött és kimászott a tetőre, és megértette, teste minden egyes sejtjével együtt, hogy a boldogtalansága, féltékenysége és kiábrándultsága jelentéktelen tényezők csupán a város ívelt, pislákoló tömegén – egy városén, ami nem is létezik: várja csupán, hogy létezessen, folyton csak vár – egy város a jövőben. De nem érkezik hívás. Anyám Sylviához fordul, igazán szép kabát.

Sylvia a kabátjára néz. Ez?, kérdezi.

Anyám azt feleli: jól néz ki. Praktikus.

Tanár vagyok, mondja Sylvia.

Remek.

Igen.

És e tomboló, zavarba ejtő, de rokonszenves családi kép felett a város tótágast áll az égbolton. A kifejezés, amelyet visel, olyan, mintha egy arc, vonások nélkül – tiszta, tompított fény. De vajon milyen messze juthat ebben a fényben az ember, mielőtt elérné a nemlét határát?

SERFŐZŐ Réka fordítása